

Natravn (*Caprimulgus e. europæus*) ♀ ad., Saxkøbing 16. 8. 1944; ♀ juv., Vallø 26. 9. 1946.

Vagtel (*Coturnix c. coturnix*) ♂ ad., Taarnby, Amager 29. 11. 1945.

Stor Stormsvale (*Oceanodroma l. leucorrhœa*) ♀?, Sejro Bugt mellem Refsnæs og Sejro 2. 1. 1940.

Mallebuk (*Fulmarus g. glacialis*) ♂, Kattegat mellem Vejro og Hjelm 5. 8. 1945.

Knarand (*Anas strepera*) ♀ juv., Saxkøbing 3. 8. 1946.

H. W. HANSEN.

ANMELDELSER

PHYLLIS BARCLAY-SMITH: Garden Birds. (35 pp., 10 farvelagte Dobbelttavler). Optryk efter 1. Udgave 1945. — The King Penguin Books, London & New York 1946. Pris: 1 sh.

En nydelig lille Bog om engelske Havefugle. I en fyldig og velskrevet Indledning — 16 Sider — gør Forf. Rede for sin Plan og giver sine Anvisninger. Hun har først og fremmest tænkt paa Ejere af middelstore Haver i og ved Byer, da Rammerne for Bogen vilde sprænges, hvis der skulde tages Hensyn til Haver, der grænser op til Skov, Strand o. s. v. Man faar Oplysning om, hvilke Buske der med Fordel kan plantes for at tiltrække Fuglene. Størrelse og Udstyr af Redekasser omtales kortfattet, men fyldestgørende. Der gives Vejledning i Fodring af Fugle, og Betydningen af Vands Tilstedeværelse i Haven nævnes. Ind imellem faar man smaa, livligt fortalte Anekdoter. Saaledes omtales, at Duerne i London, som saas alle Vegne i City for ikke saa mange Aar siden, nu er aftaget i Tal. Maaske mangler Duerne Føde midt i Storbyen, men det antages, at en væsentlig Faktor ved deres Forsvinden er mægtige Stæreflokke, der har erobret deres Sovepladser. Stærene skal nok skaffe sig Føden, for i Modsetning til Duerne strejfer de meget omkring og søger den uden for London.

Til Slut findes 20 smukt reproducerede Miniaturengivelser efter Farvetavler i JOHN GOULD, The Birds of Great Britain, 1862—73. Hver af de afbildede Arter omtales med en kort og tilstrækkelig Tekst. LØPP.

P. VALBUR: Havhesten og havsula paa Rundøy. Litt om hekkeplassen deres. — Naturen (Bergen) 71, 1947, p. 370—379, 4 Tekstfig.

Paa Rundøy ved Ålesund findes de største norske Fuglefjelde syd for Polarkredsen. Øen rejser sig med bratte Sider op af Havet og er Hjemsted for Tusinder af Havfugle, blandt hvilke kan nævnes Topskarv, Ride, Sølvmaage, Alk, Lunde og Lomvie. Til Rundø indvandrede omkring 1920 Mallebukken (*Fulmarus glacialis*) og er sidenhen jævnt steget i Antal,

saaledes at her nu findes 300-400 Par. Udenfor Rundøy er den ikke kendt som ynglende i Norge. Mallebukken synes her udelukkende at tilhøre den lyse Fase. Nu er ogsaa Sulen (*Morus bassanus*) indvandret, idet 7 Par rugede i 1947 paa Øen. Sulen har i de senere Aar bredt sig i Nordatlanten (se derom D. O. F. T. 41, 1947, p. 84); den indvandrede i 1941 til Bacalieu Øen ved Newfoundland, 1946 til Channel Islands Nord for Frankrig, og nu altsaa til Norge.

F. S.

I. N. GABIELSON: Wildlife Refuges. (257 pp., 32 fotogr. Tavler, 17 Tekstfig.). — MAC MILLAN, New York 1943. Pris: 4.00 Dollars.

Dette Værk giver en storslaaet Oversigt over det imponerende Arbejde, der er gjort i de Forenede Stater for at frede den vilde Fauna gennem Oprettelsen af Reservater. Forf. er Direktør for "The Fish and Wildlife Service" under Indenrigsministeriet, en Institution til hvilken vi ikke har noget tilsvarende her i Landet, og det skyldes for en Del hans Initiativ, at saa mange Fristeder har kunnet oprettes for Dyrelivet. Reservaternes samlede Areal i U. S. A. er nu omkring 17 Millioner acres, d. v. s. 68.000 km² eller over halvanden Gang Danmarks Størrelse. Der er udtømmende Kapitler om Reservaternes Administration, Forvaltning, Formaal o. s. v. og nøjere Beskrivelse af de største og mest kendte. Reservaterne deles i fire Grupper: Specielle R. oprettet til Fredning af en enkelt Population eller Koloni, "Big Game" R. for Bisoner, Hjorte, Bjergfaar o. a., Træk-Reservater for Gæs, Ænder m. m. og Almindelige R. for hele Faunaen. Men ligesom der her i Landet findes en Del Reservater, som ikke administreres af Naturfredningsraadet eller Jagtraadet, saa er der i U. S. A. talrige Reservater, som ikke er knyttet til Fish and Wildlife Service. De vigtigste af disse er Nationalparkerne, hvor al Skydning er forbudt, endvidere de enkelte Staters særlige Reservater, Statsskovene, private Reservater og det bekendte "Audubon Society's" Reservater, der nu omfatter 36 fredede Omraader. Et Kapitel om Kanadas og Mexicos Reservater afslutter Bogen.

For de tætbefolkede Lande i den gamle Verden er der meget at lære i denne Bog. Fra en næsten haabløs Begyndelse, da hele Nationen syntes udelukkende optaget af at udnytte Jorden, fælde Skovene og udtørre Søerne, har Fredningstanken vokset sig stærk, og det ser ud til, at de værste Følger af Datidens umaadelige Overgreb overfor Naturen er ved at afbødes. Forhindre stadige Angreb fra den ekspansionslystne og kortsynede Befolkning, fra Grundspekulanter, Jægere o. s. v. vil man aldrig kunne. I Amerika som her kræver Dyrelivets Bevarelse en utrættelig, aldrig standende Kamp, som maa føres med alle Midler, Oplysning, Love og Forbud, Jagtpoliti, Penge.

Den nyeste Ødelæggelse af dansk Natur, Udtørring af Fiil Sø, kan nok give en noget at tænke paa. GABRIELSONS Bog viser imidlertid, hvor meget der kan naas, og paa hvilke Linjer man ogsaa her hos os bør sætte ind. — Værket er illustreret med talrige Kort og meget smukke fotografiske Tavler visende mange særprægede Dyrearter (flest Fugle) paa Reservaterne. Er anskaffet til D. O. F.s Bibliotek.

F. S.

L. v. HAARTMAN: Flyttfågelorienteringens gåta. — Nordenskiöld-Samfundets Tidsskrift 1947, p. 37—69, 7 Tekstfig.

En udmærket Oversigt over vort Kendskab til Trækfuglenes Evne til at finde Vej, udarbejdet paa Basis af Literaturen og egne Undersøgelser. Efter en historisk Indledning høres først om Orientering under Efteraars-trækket, hvor Traditionens Betydning, Klimaet, de topografiske Forhold, Næringsforholdene m. m. diskuteres. I et Afsnit om Orienteringens Natur refereres de efterhaanden talrige Forsøg, i hvilke Fugle er blevet fragtede til andre Steder og har fundet hjem. Ingen Paavirkning af Yderverdenens kendte Faktorer synes at kunne forklare Fuglenes utrolige Orienteringsevne, og Forf. søger derfor en ny Forklaring, nemlig at Jordmagnetismen eller Jordens Rotation skulde spille en Rolle. Dette sidste Forhold er fornylig draget i Forgrunden af den svenske Fysiker ISING, der mener at Coriolis-Effekten, den saakaldte sammensatte Centrifugalkraft kan udnyttes af Trækfuglene til Orientering. Forf. refererer disse Forsøg men kommenterer dem ikke videre, da man uden Overdrivelse kan sige, at vi ved saa lidt om disse komplicerede Forhold, at man ikke kan tage Stilling til Teorierne og Forsøgene endnu. Under Foraarsstrækket fremhæves især Synet og den kinæstetiske Orientering. Der er en Del der taler for, at Fuglene besidder en "magnetisk Sans", men Forf. gør med Rette opmærksom paa, at Transportforsøgene saavel som andre Forsøg ikke har kastet Lys over selve Orienteringens Natur. Alle de kendte Teorier lader et stort Antal Spørgsmaal staa aabne, og man maa i Dag — som tidligere — betegne Dyrenes Orienteringsevne som en af Sansefysiologiens største Gaader.

F. S.

DYR I NATUR OG MUSEUM. Aarvog for Universitetets Zoologiske Museum 1945-46. (105 pp., mange Tekstfig.). — MUNKSGAARD, København 1947. Pris: 8 Kr.

Af Zoologisk Museums Aarvog er nu 5. Aargang kommet og fremtræder som sædvanligt i et smukt Udstyr, paa gedigent Papir, gennemillustreret og med yderst interessante Skildringer, skrevet af Museets sagkyndige Stab. Af speciel ornithologisk Interesse er de følgende tre Afhandlinger: H. MADSEN: Om Fuglenes skiftende Benstilling (publiceret tidligere i D. O. F. T. **39**, 1945, p. 98, paa Engelsk), H. JOHANSEN: Mejse-dompappen, en sibirisk Karakterfugl, en Skildring af *Uragus sibiricus* Livsforhold med et smukt Farvebillede tegnet af den russiske Fuglemaler IVAN ZALESKI, og F. W. BRÆSTRUP: Ebbe og Flod i Dyreverdenen, en interessant Studie over de regelmæssige Fluktuationer i Antal hos Lemminger, Ræve, Ryper og andre Dyr. Den smukke Aarvog kan anbefales enhver Naturhistorie-Interesseret. Er tilsendt D. O. F.s Bibliothek.

F. S.

T. LINDQUIST: Pilgrimsfalken och brevduesporten i Sverige. — Sveriges Natur **38**, 1947, p. 17—26, 1 Kort.

I Sverige, hvor Vandrefalken (*Falco peregrinus*) ikke er nogen sjælden Ynglefugl, forfølges den — som hos os — skaanselsløst af Brev-

duesportens Udøvere, der mange Steder ødelægger dens Æg eller bortskyder de rugende Fugle, begge Dele naturligvis mod Loven. Der udfoldes Bestræbelser for at faa Falkebestanden reduceret gennem Lovændringer, og Svensk Naturfredningsforening har af denne Grund foretaget en Undersøgelse over den Skade, Vandrefalken gør paa Brevduerne. Tabsprocenten pr. Flyvning er for den samlede Duebestand aarligt blot 0.2 %; det samlede Tab under Flyvningerne udgør omkring 5 % af Duebestanden, og opgaar i Værdi til ca. 3000 Kr. Dette Tab skyldes jo ikke blot Rovfugle men ogsaa daarlige Vejrforhold, utilstrækkelig Kondition, Krybskytteri m. m., selvom naturligvis ingen vil benægte, at Vandrefalken og Duehøgen beklageligvis forgriber sig paa de flyvende Brevduer. Det lader til, at Falkeangrebene kun er af virkelig Farlighed, naar de sætter ind ved Duernes Frigivelse fra Transportkasserne, inden de er færdige med deres Orienteringsflyvning, hvorfor det bør undgaas at slippe Duerne løs i et Falketerræn.

Forholdene ligger ganske vist noget anderledes i Danmark end i Sverige, men den svenske Udredning bør alligevel læses med Interesse her i Landet, hvor jo som bekendt Brevduefolkene har grebet til den beskæmmende Udvej at betale høje Præmier for Nedlæggelse af Vandrefalken.

F. S.

H. HVASS: Sjældne danske Fugle. Tegninger af JOHANNES LARSEN. (142 pp., 68 Pennetegn.). — GYLDENDAL, København 1947. Pris: 16.50 Kr.

I de senere Aar har HANS HVASS gennemgaaet den danske Fugle verden i en lang Række Artikler i "Berlingske Aften", illustreret med Tegninger af JOHS. LARSEN. Artiklerne er blevet samlet til tre smukke Bøger, der har skildret de regelmæssigt forekommende Arter, under Navnet "Trækfugle", "Vinterens Fugle" og "Standfugle" (ref. i D. O. F. T. **36**, 1942, p. 233; og **38**, 1944, p. 54). Til denne Serie har nu et fjerde og sidste Bind sluttet sig, der giver en Beskrivelse af en udvalgt Række af de i Danmark trufne sjældne Gæster. Som i de tidligere Bind faar hver Art to Sider Tekst med et Billede. Teksterne danner friskt og fornøjeligt skrevne Skildringer, ret kortfattede men alligevel med udtømmende Meddelelser om Udseende og Forekomst her i Landet. Valget af Arterne kan i visse Tilfælde diskuteres; Hortulan, Vandrikse, Trane er dog vel egentlig ikke sjældne Fugle? Om Halsbaandbraksvalen hører vi, at den i 1947 skal være truffet paa Møn. Dette skyldes, saavidt Ref. ved, blot en Notits i "Møns Folkeblad", som endnu ikke er verificeret i den ornithologiske Literatur, og som utvivlsomt beror paa en Misforstaaelse. Naar Turtelduen af Hvass opgives som en hyppig Burfugl, skyldes det nok, at den sydøsteuropæiske Skoggerdue ofte blandt Liebhaveere gaar under Navnet Turteldue.

Bogen er meget a propos kommet i Dagene omkring JOHS. LARSENS 80 Aars Fødselsdag, og man maa igen beundre den gamle Fuglemalers eminente Formsans og hans enestaaende Evne til at opfatte og forstaa Fuglene i deres rette Omgivelser. Mange af Tegningerne er meget smukke; Ref. har især Lyst til at fremhæve Ænderne, Jagtfalken og Sortspætten.

At anbringe Lille Fluesnapper med Charlottenlund Slot som Baggrund er en nydelig *cadeau* til de københavnske Ornithologer, der særlig har beskæftiget sig med denne Fugl.

Det er en smuk Publikation HANS HVASS og JOHS. LARSEN har skænket os, og sammen med de tre andre Bøger giver den en afrundet Fremstilling af det brogede danske Fugleliv, sagligt udarbejdet og kunstnerisk behandlet, typografisk smagfuld og af behagelig Format, en velkommen Modvægt mod de talrige ornithologiske Fotografialbummer, der nu er saa moderne i vor upersonlige Tidsalder.

F. S.

K. WILLIAMSON: Notes on the Occurrences and Habits of some Passage-migrants and Rare Vagrants in the Faeroe Islands.—*The Ibis* 1947, p. 105—117.

KENNETH WILLIAMSON fortsætter sin paaskønnelsesværdige Virksomhed paa Færøerne (tidligere ref. i D. O. F. T. **39**, 1945, p. 132 & 215; & **41**, 1947, p. 232) og giver denne Gang Meddelelse om nogle nye Forekomster af sjældnere Gæster paa Øerne. Der gives nye Oplysninger om en Række tidligere kendte Arter, som det vil føre for vidt at regne op her, og omtales tre for Øerne nye Arter, Islandsk Hvinand (*Bucephala islandica*), Nordisk Allike (*Coloeus m. monedula*) og Urfugl (*Lyrurus tetrix*); den sidste er dog noget problematisk.

F. S.

O. KALELA: Zur Charakteristik der neuzeitlichen Veränderungen in der Vogelfauna Mittel- und Nordeuropas.—*Ornis Fennica* **23**, 1946, p. 77—98, 3 Tekstfig.

Som bekendt har der siden Midten af forrige Aarhundrede fundet store Forandringer Sted i den nordeuropæiske Fugleverden, idet talrige sydlige Arter har bredt sig mod Nord. Forf. analyserer denne Faunaforskydning udfra klimatologiske Forhold. I Finland er Temperaturen steget jævnt siden 1850, dog ikke for Sommerens Vedkommende, og det viser sig da ogsaa, at de Fuglearter, som er taget til og bredt sig mod Nord, er Standfugle eller tidligt ankommende Yngletrækfugle, mens de sent ankommende tværtimod er gaaet noget tilbage. I Tyskland er ogsaa Vinterhalvaaret blevet varmere, mens Sommeren viser en ringe Afkøling. I Overensstemmelse hermed er udpræget sydlige Arter gaaet tilbage, mens Standfugle eller tidligt ankommende Arter har bredt sig. I den allersidste Tid (efter 1930) er ogsaa Sommertemperaturen steget i Mellemeuropa og de sydlige Arter har igen bredt sig.

KALELAS Slutninger er sikkert i det store og hele rigtige, og er da ogsaa blevet fremført tidligere omend ikke i saa overbevisende Form. Der er ingen Tvivl om, at der findes en meget fin Korrelation mellem en Fuglearts Udbredelse og de klimatiske Faktorer, og at den i Grænseegnene er meget følsom overfor selv smaa Forandringer. De danske Forhold er ikke berørt i KALELAS Afhandling. Hos os mærkes Klimaforandringen som en Udløber af den Ændring, der er sket i hele Atlanterhavsområdet og som har gjort vort Klima endnu mere "atlantisk", hvilket har haft til Følge at udprægede Fastlandsarter som Hærfugl, Stork o. a. er gaaet tilbage, mens vestlige Arter har kunnet brede sig.

F. S.

A. L. RAND: Notes on some Greenland Birds. — The Auk **64**, 1947, p. 281—284.

Denne korte lille Oversigt over de grønlandske Fuglesamlinger i "The National Museum of Canada" har ogsaa Interesse herhjemme, især derved, at man faar et Begreb om den amerikanske Virksomhed paa Grønland i Krigsaarene. De canadiske Konsuler i Godthaab, først A. E. PORSILD, senere — fra 1944 — M. J. DUNBAR var begge interesserede i Fuglelivet og samlede ind til National Museum. Derved fik de ogsaa fat paa flere Sjældenheder, især gennem Køb fra Grønlænderne, men ogsaa fra danske Embedsmænd, der vel har følt sig fristet af de gode Dollars. Mere betænkeligt er det, at Seminariet i Godthaab, der ejer Direktør K. OLDENDOWS værdifulde Fuglesamling, har solgt eller bortbyttet adskillige Sjældenheder til Canada, deriblandt Individuer, der har været beskrevet i den danske ornithologiske Literatur. For at citere Forf.: "Some specimens, received through the Greenland Seminary Museum at Godthaab, though they represent important records, have already been included in OLDENDOW'S or in HØRRING'S and SALOMONSEN'S papers". Man har nok været klar over, at Seminariets Fuglesamling var i stærkt Forfald, ledet som den er af Folk uden Kendskab og Interesse for Ornithologi, men det kan dog i hvert Fald ikke have været OLDENDOWS Mening med hans storstilede Gave, at de værdifuldeste Stykker skulde sælges til Amerika. Der er nu forøvrigt gjort Skridt til at Seminariets største Sjældenheder overføres til Zoologisk Museum i København.

Af særligt bemærkelsesværdige Nyheder kan følgende nævnes: Sibirisk Hjejle (*Pluvialis dominica fulva*) ny for Vestkysten, Rosenmaage (*Rhodostethia rosea*) fra Kronprinsens Ejland, Sorttrygget Vandredrosel (*Turdus migratorius nigrideus*) ny for Grønland. F. S.

ARTHUR CLEVELAND BENT: Life Histories of North American Jays, Crows and Titmice. — United States National Museum, Bulletin **191**, 1946. (XI + 495 pp., 68 fotogr. Tavler.)

I 1919 udkom første Bind af denne Serie af Skildringer af de nordamerikanske Fugles Biologi. Det omhandlede Lommer, Lappedykkere og Alke og blev efterhaanden saa efterspurgt, at det nu er blevet genoptrykt. Det nu udkomne Bind er det 15de i Rækken og er nøje planlagt som de forrige. Det omhandler Kragefugle og Mejsler. Ved hver Art — og Race — gives en kort Beskrivelse, Historie, Udbredelse, mens Hovedvægten er lagt paa Levevisen med følgende Afsnit: Rede, Æg, Unger, Dragter og Fældning, Føde, alm. Levevis (Flugt, Bevægelse, Opførsel, etc.), Stemme, Kendetegn, Vandringer. De fleste Arter er afbildet paa fremragende fotografiske Plancher. BENTS "Life Histories", der nu kun mangler at skildre nogle faa Familier indenfor Spurvefuglene, er et imponerende Værk, der ganske savner Sidestykke i den gamle Verden. Enhver kendt Oplysning om de paagældende Arters Biologi er her samlet, overskueligt og klart beskrevet. Da en hel Række, især blandt de større Arter, ogsaa findes hos os, er Værket ogsaa af Vigtighed for danske Ornithologer, hvorfor der her er gjort opmærksom paa det.

F. S.